

УДК 378.091.31

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.291103>

Ванда Вишківська, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки педагогічного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Ольга Ілішова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти

Бердянського державного педагогічного університету

Вікторія Шевченко, доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"

ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗВО ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ТЬЮТОРИНГУ

У статті проаналізовано теоретико-методичні аспекти персоналізації процесу професійної підготовки у ЗВО засобами технології тьюторингу; здійснено огляд наукової літератури на предмет обґрунтування концептуальних засад процесу персоналізації навчання. Визначено роль персоналізації навчання у формуванні суб'єктної позиції студента у процесі фахової підготовки та у створенні індивідуальної освітньої траєкторії.

Доведено, що ефективним засобом реалізації ідеї персоналізації навчання є тьюторська технологія як послідовна взаємопов'язана система дій викладача, спрямована на виконання завдань проектування індивідуальної освітньої програми студента. Акцентовано, що процес навчання в умовах реалізації технології тьюторингу здійснюється у процесі академічної та квазіпрофесійної діяльності, що сприяє набуттю майбутніми фахівцями досвіду виконання професійних і транспрофесійних завдань.

Ключові слова: професійна підготовка; персоналізація навчання; суб'єктність; індивідуальна освітня траєкторія; тьюторинг.

Літ. 15.

Vanda Vyshkivska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy Department, Pedagogical Faculty,

Ukrainian State University named after Mykhaylo Dragomanov

Olha Ilishova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Preschool Education Department,

Berdiansk State Pedagogical University

Viktoria Shevchenko, Associate Professor of the

Business Foreign Language and Translation Department,

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

PERSONALIZATION OF THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING IN ZVO BY MEANS OF TUTORING TECHNOLOGY

The article analyzes the theoretical and methodological aspects of the personalization of the professional training process in higher education institutions by means of tutoring technology; a review of the scientific literature was carried out for the purpose of substantiating the conceptual foundations of the process of personalization of education. The role of personalization of education in the formation of the subject position of the student in the process of professional training and in the creation of an individual educational trajectory is defined.

It is justified that in the process of personalization there is a purposeful transformation of the learning process with the aim of establishing the subject position of students, which activates the development of personality in accordance with its needs, interests, motives, abilities and directs students to project the trajectory of professional and personal development; conditions are created for such an interaction of the subjects of the educational process, during which a mutually enriching transformation of behavior, consciousness, motivational, intellectual, activity spheres of the individual takes place.

It has been proven that an effective means of implementing the idea of personalization of learning is tutoring technology as a consistent interconnected system of teacher actions aimed at solving the tasks of designing an individual student educational program. It is emphasized that the learning process in terms of the implementation of tutoring technology is carried out in the process of academic and quasi-professional activities, which contributes to the acquisition by future specialists of experience in solving professional and transprofessional tasks. The effectiveness of the implementation of the tutoring support technology depends on the ratio of such components of the tutor's activity as cooperation with the tutor, and the professional competence of the tutor of higher education can be understood as a system of interconnected personal qualities, professional skills and theoretical-methodological (technological) knowledge, which contributes to the successful provision of an individual program student development.

Keywords: professional training; personalization of learning; subjectivity; individual educational trajectory; tutoring.

Постановка проблеми. Нині людство переходить до нової соціально-економічної формації – інформаційного суспільства. Головною ознакою інформаційного суспільства є системна комп'ютеризація й інформатизація, у зв'язку з чим змінюються умови здійснення усіх видів діяльності суспільства; включаючи професійну освіту. Актуальними стають пошуки інноваційних підходів, які становлять реальну можливість індивідуалізації освіти шляхом персоналізації навчання та забезпечують перехід педагогічної науки від традиційної педагогіки до проектування оптимальних траєкторій розвитку освітнього процесу загалом і кожного його учасника зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми організації навчання у вищій школі були висвітлені й представлені в працях А. Алексюка, В. Бондаря, С. Гончаренка, В. Кузя, О. Мороза, О. Плахотник, О. Пометун, О. Савченко, І. Зязюна, Н. Ничкало, Л. Романишина та ін., перспективи освіти і нові підходи до побудови освітнього процесу – В. Андрущенко, В. Войтенка, М. Євтуха, В. Кременя, С. Сисоевої, В. Яблонського та ін.

Концептуальні засади персоналізації навчання обґрунтовані у студіях таких західних науковців, як Т. Бінтлі, Дж. Гаргрівз, Д. Мілібенд, Р. Міллер, Е. Поллард, С. Ярвела та ін. Стали вони і предметом наукового пошуку вітчизняних дослідників, зокрема, В. Безпалька (теорія та методологія персоналізованої освіти); О. Братанич (персоналізація як психолого-педагогічна проблема); Я. Бугерко (гуманістично-комунікативна складова як основа персоналізованого навчання); В. Нестеренко (теоретичні основи персоналізації освітнього процесу у вищій школі).

У вітчизняному науково-освітньому просторі питання термінології “тьюторинг” присвячені публікації М. Альохіна, А. Бойко, Н. Дем’яненко, О. Іваніцької, М. Іващенко, Т. Койчевої, В. Кухаренка, Л. Настенко, К. Осадчої, Т. Осипової, С. Толочко та інші.

Зокрема, як модель партнерських відносин викладач-студент, як особливу освітню технологію розглядають “тьюторинг” А. Бойко, Н. Дем’яненко.

Як прогресивну технологію індивідуалізації освіти у вищій школі аналізує тьюторство Л. Настенко.

Мета статті – проаналізувати теоретико-методичні аспекти персоналізації процесу професійної підготовки у ЗВО засобами технології тьюторингу.

Виклад основного матеріалу. У сучасних теоретичних дослідженнях персоніфіковане навчання розглядається і як педагогічна система з правильно поставленим дидактичним завданням, що визначається особливостями особистості суб’єкта навчання, і як педагогічна технологія, що сприяє їх розв’язанню, і як організація освітнього процесу з урахуванням здібностей студентів (учнів), що дає змогу

створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного.

На думку Л. Локаревої, персоналізація навчання як науковий підхід ґрунтується на таких поняттях: “персона”, “персоналізм”. При цьому термін персона (persona) вживається для позначення поведінки, яка відповідає вимогам повсякденного життя індивіда, а “персоналізм” виступає основою внутрішнього самовдосконалення та прагнення особистості до самоактуалізації [9, 188].

У зарубіжному тлумачному словнику “персоналізація” трактується як розробка або зміна чогось у такий спосіб, щоб воно задовольняло потреби певної особи [14, 868].

У сучасній психологічній літературі поняття “персоналізація” розуміється як “процес усвідомлення суб’єктом власної особистості як суспільно значущої, результатом чого виступає його активна діяльність, спрямована на трансляцію іншим своєї індивідуальності” [9, 189]; як процес активної трансляції окремих сторін індивідуальності через взаємодію та стосунки з іншими індивідами, що приводить до взаємозбагачувальної трансформації поведінки, свідомості, мотиваційної, інтелектуальної та діяльнісної сфер. Відтак, як наголошує Л. Локарева, “персоналізоване навчання спрямоване на розвиток індивідуальних здібностей і потреб кожного студента й дає можливість формувати й розвивати особистість, здатну до самореалізації на творчому рівні, яка може нести відповідальність за освітній процес” [9, 202].

А Т. Некрашевич додає, що “персоналізація досягається за допомогою використання освітніх технологій організації навчального процесу на умовах рефлексивності, комунікативності та співробітництва” [10, 238].

У науковій літературі персоналізація представлена і як технологія особистісно орієнтованого навчання, спрямована на оптимізацію взаємодії всіх суб’єктів освітнього процесу для досягнення значущих цілей. Адже тільки предметна позиція учасників освітнього процесу мобілізує вольові зусилля, активізує інтелектуальну самостійність і самоорганізацію, спрямовану на досягнення навчальних цілей. У цьому контексті персоналізацію можна розуміти як цілеспрямоване перетворення та урізноманітнення освітнього процесу, що відповідає прагненням студентів і викладачів до саморозвитку, саморегуляції способів діяльності та поведінки, рефлексії своїх дій та вчинків.

Продуктивним вважаємо розуміння Дж. Гаргрівзом персоналізації як результату широкої сукупності інноваційних перетворень, що передбачає здійснення змін в основоположних складових культури закладу освіти та формування навчального простору нового типу. До складових персоналізації навчання учений відніс: урахування у навчальному плані по-

треб та інтересів кожного учня; розвиток системи консультування та психологічної допомоги учням у визначенні їх освітніх потреб; запровадження оцінювання для розвитку; пріоритетну увагу до розвитку пізнавальних умінь учнів; зміни у дизайні шкільних приміщень та організації діяльності школи; неперервний професійний; розвиток педагогічного персоналу; запровадження нових інформаційних технологій; розвиток наставництва; врахування точки зору учня (student voice) [13].

Згідно з підходом С. Ярвела, пріоритетною умовою персоналізації навчання є розвиток когнітивних умінь і мотивації учнів до здобуття якісної освіти [15, 31].

При цьому персоналізація навчання передбачає: розвиток специфічних для різних галузей знань ключових умінь, що є результатом конструювання знань та обміну ними як основоположних складових процесу учіння; удосконалення умінь аналізувати, критично мислити, висловлювати власні судження, порівнювати й оцінювати інформацію; спонукання до навчання шляхом розвитку мотивації; співробітництво у конструюванні знань шляхом застосування методів наукового дослідження, розв'язання проблем, проектів; нові підходи до оцінювання знань: автентичне оцінювання, пряме оцінювання результатів навчальної діяльності, віртуальні портфоліо; використання інформаційно-комунікаційних технологій [15].

У контексті дослідження проблематики статті заслуговують на увагу виокремлені Л. Локаревою чинники, які сприяють ефективному застосуванню персоналізації в освітньому процесі. Серед них: технологічні досягнення; інтенсифікація та індивідуалізація освітнього процесу; зростання потреб студентів у більшій продуктивності з мінімальними затратами праці; врахування потреб студентів у комфортних умовах при оволодінні новими компетенціями [9, 193].

Свою чергою, О. Матвієнко наголошує на значущості забезпечення суб'єктної позиції майбутнього фахівця у процесі навчання, яка вимагає ставлення до студента як до унікальної особистості, персоналізації його фахової підготовки [7].

Учена зауважує, що "персоналізація педагогічної взаємодії вимагає адекватного включення особистісного досвіду (почуттів, переживань, емоцій і відповідних їм дій і вчинків) у взаємодії викладачів і студентів, тобто діалогічного підходу, який забезпечує пріоритет суб'єкт-суб'єктних відносин, а також перетворенням керівної позиції викладача і підпорядкованої позиції студента в рівноправні відносини людей, що співробітничать" [7, 48]. В. Вишківська, А. Черепинська додають, що "розвиток суб'єктності як аксіологічної структури особистості студента в університетській освіті відбувається як за рахунок змісту освітніх курсів, звернених до проблем люди-

ни і побудованих на засадах відкритості, аксіологічності, полісуб'єктної взаємодії, так і в процесі освоєння освітніх технологій, що стимулюють особистість до постійної рефлексії власної освітньої діяльності [6, 99].

Відповідно, можемо стверджувати, що персоналізація передбачає високу свідомість того, хто навчається, його відповідальність за процес власного навчання, яке перетворюється на цілісний процес формування особистості студента (учня) з урахуванням його бажань і прагнень, майбутньої професійної орієнтації, уявлення про себе, індивідуальні способи виконання завдань.

Персоналізація навчання передбачає використання індивідуальних освітніх траєкторій, які враховують не тільки стать, вік, темперамент, стиль навчання, вид мотивації та багато інших параметрів, що впливають на успішність навчання, а й час, доступний для навчання, форму навчання і стиль навчання (онлайн чи офлайн, індивідуальний чи груповий), спосіб сприйняття інформації. Г. Шевчук, досліджуючи сутність індивідуальної освітньої траєкторії та особливості її побудови для здобувачів вищої освіти, дійшла висновку, що "основними цілями цього процесу є: ефективне оволодіння навчальним матеріалом, розвиток практичних навичок, формування компетентностей; формування уявлень студента про його особисту роль як суб'єкта освітньої діяльності; оволодіння способами управління пізнавальною діяльністю та задоволення освітніх інтересів і потреб; розвиток когнітивно-комунікативних умінь оволодіння інформацією (здійснювати пошук, оцінювання, відбір, класифікацію, аналіз, синтез інформації); розвиток умінь самоконтролю та рефлексії, що дають змогу й надалі самостійно коригувати навчання за вибраною траєкторією; розвиток співпраці всіх учасників освітнього процесу" [12, 60].

Натомість В. Вишківська, Л. Кондратенко, О. Патлайчук обґрунтовують думку, що "персоналізація покликана використовувати індивідуальні здібності студента, його почуття, смисли та набуті компетенції з метою розвитку потенційних можливостей" [5, 22] і виокремлюють дидактичні принципи (правила) реалізації ідеї персоналізації навчання. З-поміж них – особистісно-сміслової спрямованості навчання; інтеграції змісту; проблемності і відкритості; альтернативності; гнучкості і варіативності; суб'єктності усіх учасників освітнього процесу; створення позитивного емоційного фону; індивідуалізації та диференціації; дослідницько-творчої орієнтації навчання [5, 22].

Означеним особливостям ідеї персоналізації навчання та виокремленим принципам відповідає тьюторська технологія як послідовна взаємопов'язана система дій викладача, спрямована на розв'язання завдань проектування індивідуальної освітньої програми студента.

Саме актуальністю змін у педагогічній діяльності, необхідністю побудови індивідуально орієнтованої системи педагогічної освіти (за індивідуальними можливостями) обґрунтовують перспективність тьюторської технології А. Бойко, Н. Дем'яненко [2, 19]. При цьому основним обов'язком педагога (тьютора) в обговорюваному контексті стає створення індивідуальної освітньої програми студента, яка постійно уточнюється та коригується, передача механізму управління власною навчальною діяльністю, створення продуктивного освітнього середовища, вибір відповідних освітніх технологій, форм організації освітньої діяльності.

Власне поняття “тьюторинг” А. Бойко трактує “як форму індивідуальної роботи студентів і викладача, що спрямована на розвиток мотивації й інтересу до професії, активізацію самостійного формування особистості майбутнього фахівця” [1]. При цьому процес навчання здійснюється у процесі академічної та квазіпрофесійної діяльності, що сприяє набуттю майбутніми викладачами досвіду розв'язання професійних і транспрофесійних завдань засобами реалізації проєктів, імітаційного моделювання, аналізу і виконання професійних завдань, розв'язання різноматематичних кейсів.

Ефективність реалізації технології тьюторської підтримки залежить від співвідношення таких компонентів діяльності тьютора, як співробітництво з тьюторантом, підтримка тьюторанта та сприяння йому у виконанні освітніх, професійних, особистісних питань. Відтак, професійна компетентність тьютора ЗВО може розумітись як система взаємопов'язаних особистісних якостей, професійних умінь і теоретико-методологічних (технологічних) знань, що сприяє успішному забезпеченню індивідуальної програми розвитку студента.

Цілком обґрунтовано, на нашу думку, наголосувати саме на провідній ролі викладача у процесі персоналізації, на його стилі управління міжособистісним спілкуванням, оскільки “ефективна взаємодія викладача і студентів – основна умова успіху і задоволеності учасників освітнього процесу”, акцентує вчена І. Васильєва [4, 377]. Означені особливості є концептуально важливими для реалізації технології тьюторингу, позаяк “тьюторинг – це особливим способом організована педагогічна діяльність, яка охоплює не лише навчальну, а й виховну сфери та спрямована на саморозвиток і самореалізацію особистості і передбачає суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини між тьютором тьюторантом [11, 59].

Як складову персоналізації, а у нашому розумінні – складову технології тьюторингу – розглядає освітню комунікацію і дослідник Я. Бугерко, виокремлюючи репродуктивний (здатність педагога передавати свої знання студентам); адаптивний (здатність викладача пристосовувати інформацію до особливостей аудиторії); локально-моделювальний

(викладач володіє алгоритмом навчання, вміє поставити мету, завдання дисципліни); системно-моделювальний (реалізація завдань виховання, самоосвіти та саморозвитку студентів) рівні діяльності викладача [3].

Тьютор-викладач ЗВО повинен володіти організаторськими здібностями, системним і варіативним мисленням, психолого-педагогічною підготовкою, які дають змогу оцінити можливості та здібності студентів у засвоєнні освітньої програми. В. Кузьмин, своєю чергою, зауважує, що “тьюторинг зумовлює формування і у викладача нових творчих компетенцій, умінь навчатися упродовж життя, оновлювати професійний шлях; реалізує цінності індивідуалізації, свободи, самовизначення, осмисленого ставлення людини до власного життя, свого майбутнього, кар'єрної перспективи” [8, 251].

Висновки. Таким чином, провідною методичною основою процесу професійної підготовки майбутніх фахівців ми вважаємо реалізацію ідеї персоналізації навчання засобами тьюторської технології. Адже при цьому: відбувається цілеспрямоване перетворення процесу навчання з метою утвердження суб'єктної позиції студентів, що активізує розвиток особистості відповідно до її потреб, інтересів, мотивів, здібностей і спрямовує студентів на проєктування траєкторії професійного й особистісного розвитку; створюються умови для такої взаємодії суб'єктів освітнього процесу, за якої відбувається взаємозбагачувальна трансформація поведінки, свідомості, мотиваційної, інтелектуальної, діяльнісної сфер особистості.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок убачаємо дослідження проблеми персоналізації навчання засобами сучасних освітніх технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А.М. Тьюторство як модель партнерських відносин викладач-студент. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. Вип. 1 (7). С. 18–22.
2. Бойко А.М., Дем'яненко Н.М. Тьюторство як модель партнерських відносин викладач-студент. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія “Педагогіка та психологія”*. 2018. Вип. 1 (7). С. 18–22.
3. Бугерко Я.М. Особливості персоналізації освітнього процесу у вищій школі. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія*: зб. статей. Ялта: РВВ КГУ, 2012. Вип. 35. Ч. 2. С. 3–10.
4. Васильєва І.Г. Особливості діяльності викладача вищої школи в умовах персоналізації сучасної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: зб. наук. пр. Харків, 2017. Вип. 54–55. С. 373–379.
5. Вишківська В.Б., Кондратенко Л.І., Патлайчук О.В., Малінка О.О. Студентоцентризоване навчання як фактор удосконалення системи професійної підготовки у ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2022. № 87. С. 20–24.
6. Вишківська В., Черепинська А., Ілшова О., Войчун О. Становлення суб'єктної позиції студента як необхідна

умова формування ціннісно зорієнтованої професійної компетентності. *Молодь і ринок*. 2022. № 1 (199). С. 95–101.

7. Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. Вип. XLVII / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. Слов'янськ: СДПУ, 2009. 205 с.

8. Кузьмин В.М. Використання тьюторинга для удосконалення системи управління якістю вищої освіти. *Інтелект XXI*. № 2. 2017. С. 247–252.

9. Локарева Л.В., Бажміна Е.А. Персоналізація в освіті: управління студентами власною траєкторією навчання засобами цифрових технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 86. № 6. С. 187–207.

10. Некрашевич Т.В. Аспектуальність персоналізації освітнього процесу у вищій школі. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи*: зб. статей VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25–26 листопада 2021 р. Полтава, 2021. С. 236–238.

11. Швець Т.Е. Аналіз понять “тьютор” і “тьюторинг” у вітчизняному та зарубіжному освітньо-науковому просторі. *Академічні студії. Серія “Педагогіка”*. 2022. Вип. 2. С. 56–65.

12. Шевчук Г.Й. Індивідуальна освітня траєкторія студента: суть і ключові аспекти організації. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 95. С. 56–61.

13. Hargreaves D.H. Personalising learning: Next steps in working laterally. London: Specialist schools Trust, 2004. 128 p.

14. Hornby A.S. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English. 6th Edition. Oxford University Press, 2000. 1422 p.

15. Yarvela S. Personal Learning? New insights into fostering. *Personalising Education*. Paris: OECD Publications, 2006. P. 31–46.

REFERENCES

1. Boiko, A.M. (2018). Tiutorstvo yak model partnerskykh vidnosyn vykladach-student [Tutoring as a model of teacher-student partnership]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University*. Vol. 1 (7). pp. 18–22. [in Ukrainian].

2. Boiko, A.M. & Demianenko, N.M. (2018). Tiutorstvo yak model partnerskykh vidnosyn vykladach-student [Tutoring as a model of teacher-student partnership]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series “Pedagogy and Psychology”*. Vol. 1 (7). pp. 18–22. [in Ukrainian].

3. Buherko, Ya.M. (2012). Osoblyvosti personalizatsii osvithnoho protsesu u vyshchii shkoli [Peculiarities of personalization of educational process at higher education]. *Problems of modern pedagogical education. Ser.: Pedagogy and psychology*. Coll. Articles. Yalta, Vol. 35. Part 2. pp. 3–10. [in Ukrainian].

4. Vasylieva, I.H. (2017). Osoblyvosti diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly v umovakh personalizatsii suchasnoi osvity [Peculiarities of the teaching staff of higher education in the context of personalization of modern education]. *Problems of engineering and pedagogical education: Coll. of scientific work*. Kharkiv, Vol. 54–55. pp. 373–379. [in Ukrainian].

5. Vyshkivska, V.B. Kondratenko, L.I., Patlaichuk, O.V. & Malinka, O.O. (2022). Studentotsentrovane navchannia yak faktor udoskonalennia systemy profesiinoi pidhotovky u ZVO

[Student-centered learning as a factor in improving the professional training system in higher education institutions]. *The scientific journal of the Mykhaylo Drahomanov NPU*. No. 87. pp. 20–24. [in Ukrainian].

6. Vyshkivska, V., Cherepynsk, A., Ilishova, O. & Voichun, O. (2022). Stanovlennia subiektnoi pozytsii studenta yak neobkhdna umova formuvannia tsinnisno zorientovanoi profesiinoi kompetentnosti [The formation of the student's subject position is necessary for the formation of value-oriented professional competence]. *Youth & market*. No. 1 (199). pp. 95–101. [in Ukrainian].

7. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu [Humanization of the educational-developmental process]. *Collection of scientific papers*. Vol. XLVII. (Ed.). V.I. Sypchenko. Sloviansk, 2009. 205 p. [in Ukrainian].

8. Kuzmyn, V.M. (2017). Vykorystannia tiutorynha dlia udoskonalennia systemy upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity [The use of tutoring for the improvement of the quality management system of higher education]. *Intelligence XXI*. No. 2. pp. 247–252. [in Ukrainian].

9. Lokarjeva, L.V. & Bazhmina, E.A. (2021). Personalizatsiia v osviti: upravlinnia studentamy vlasnoiu traiektoriieiu navchannia zasobamy tsyfrovyykh tekhnolohii [Personalization in education: management of students' own learning trajectory by means of digital technologies]. *Information technologies and means of education*. Vol. 86. No. 6. pp. 187–207. [in Ukrainian].

10. Nekrashevych, T.V. (2021). Aspektualnist personalizatsii osvithnoho protsesu u vyshchii shkoli [Aspectuality personalization of the educational process at the higher education institution]. *Aktualni pytannia lnhvistyky, profesiinoi lnhvodydaktyky, psykhologii i pedahohiky vyshchoi shkoly*: zb. statei VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Poltava, 25–26 lystopada 2021 r. Poltava, 2021. – *Current issues of linguistics, professional language didactics, psychology and pedagogy of higher education*: coll. of Articles VI of the International science and practice conference, Poltava, November 25–26, 2021. Poltava, pp. 236–238. [in Ukrainian].

11. Shvets, T.E. (2022). Analiz poniat “tiutor” i “tiutorynh” u vitchyznianomu ta zarubizhnomu osvithno-naukovomu prostori [Analysis of concepts “tutor” and “tutoring” in the domestic and foreign educational and scientific space]. *Academic studies “Pedagogy” series*. Vol. 2, pp. 56–65. [in Ukrainian].

12. Shevchuk, H.I. (2021). Indyvidualna osvithna traiektoriia studenta: sut i kliuchovi aspekty orhanizatsii [The individual educational trajectory of the student: the essence and key aspects of the organization]. *Pedagogical sciences*. Vol. 95. pp. 56–61. [in Ukrainian].

13. Hargreaves, D.H. (2004). Personalising learning: Next steps in working laterally. London: Specialist schools Trust, 128 p. [in English].

14. Hornby, A.S. (2000). Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English. 6th Edition. Oxford University Press. 1422 p. [in English].

15. Yarvela, S. (2006). Personal Learning? New insights into fostering. *Personalising Education*. Paris: OECD Publications, pp. 31–46. [in English].

Стаття надійшла до редакції 07.09.2023

